

DIGITALE LÆREMIDLER - FRA KONTAKTFLADE TIL DIALOG

Bibliotekernes digitale læremidler er placeret på nettet så de studerende selv kan anvende dem, men undersøgelser viser, at brugen af dem styrkes gennem dialog. Skal formålet med de digitale værktøjer derfor justeres, så værktøjerne også fungerer som del af en dialog?

AF TRINE SCHREIBER, TS@IVA.DK OG CAMILLA MORING, CM@IVA.DK, DET INFORMATIONSVIDENSKABELIGE AKADEMI

Forsknings- og uddannelsesbiblioteker i de nordiske lande har i det seneste tiår udviklet forskellige typer af digitale studietekniske værktøjer for at understøtte de studerendes informationskompetence. I Norge fik man omkring 2005 både Råd&VINK, Søk&Skriv og VIKO, mens vi i Danmark i henholdsvis 2003 og 2007 fik SWIM og UB-testen.

Flere af værktøjerne er blevet betragtet som produkter med en effektiv kontaktflade til de studerende – især for de biblioteker, der ikke har ressourcer til omfattende face-to-face undervisning. Det digitale medie blev valgt for bl.a. at opnå en tilpas stor spredningseffekt i forhold til antal brugere.

Brugerundersøgelser af værktøjerne har vist, at de studietekniske værktøjer stik imod det oprindelige formål især fungerer som dialogværktøjer – altså læremidler, der anvendes som udgangspunkt for eller som led i en dialog mellem bibliotek og studerende. Værktøjerne kan således med fordel inddrages i den fysiske biblioteksundervisning.

Undersøgelserne stammer fra to forskellige projekter. Det første, SALLY-projektet, er et forsknings- og evalueringsprojekt, hvor fem forskere fra IVA i samarbejde med seks norske forsknings- og uddannelsesbiblioteker har undersøgt Råd&VINK, Søk&Skriv og VIKO. Det andet projekt er et DEFF-projekt, hvor en forsker fra IVA i samarbejde med DEFF-gruppen 'Mødet med Brugerne' har undersøgt UB-testen.

De fire digitale værktøjer

De fire undersøgte digitale værktøjer har det tilfælles, at de skal hjælpe de studerende med opgaveskrivning og informationssøgning. Indbyrdes er de dog meget forskellige. De tre norske værktøjer har alle en menu, som er bygget op omkring et opgaveforløb. Den består ikke af alle faser i et opgaveskrivningsforløb, men

derimod af trinene i et opgaveforløbs informationsøgningssproces. Den studerende kan på den måde følge vejledningen på hvert trin parallelt med den skriftlige opgave.

UB-testen er derimod bygget op omkring et spil i form af en spørgeleg. Der gives fem temaer, og til hvert tema gives der seks spørgsmål. Den studerende skal herefter opnå flest mulige rigtige svar på de i alt tredive spørgsmål.

Æstetisk er de fire værktøjer også forskellige. Råd&VINK benytter sig af en tegneserie, hvor personskildring og studiemiljø understøtter

den givne tekst. Søk&Skriv har et foto- og lydmateriale fra SWIM som supplement til teksten. VIKO består næsten udelukkende af tekst, der holdes i et klinisk hvidt-blåt layout. I kontrast til især VIKO har UB-testen en sort ramme suppleret med spørgelegens farvepalet af røde, gule og grønne knapper, der viser antallet af rigtige, lidt rigtige og forkerte svar.

Råd&VINK, Søk & Skriv og VIKO

SALLY-projektets interviewundersøgelser foregik fra marts til maj 2011. Kun en enkelt af undersøgelserne omtales her. Den undersøgelse bestod af interviews med i alt 19 studerende og 14 undervisere fordelt på tre norske uddannelsesinstitutioner. Alle informanterne blev interviewet om de studerendes opgaveskrivning, informationssøgning og deres kendskab til og brug af det pågældende digitale værktøj. Som en del af interviewet afprøvede alle informanter værktøjet.

En stor del af både studerende og undervisere kendte på forhånd værktøjet. VIKO skilte sig dog ud som det værktøj, der i et bestemt universitetsfag også var blevet anbefalet af underviserne. Det havde således opnået en vis integration inden for personernes uddannelsesretning. VIKO var ikke blevet gennemgået, men blot anbefalet.

VIKO på hovedet

Selvom de studerende kendte til VIKO og havde brugt det flere gange, så anvendte de værktøjet på en helt anden måde, end det var planlagt. De vendte det så at sige på hovedet og startede nederst i menuen. De brugte det til at finde ud af, hvordan de lavede den skriftlige opgaves litteraturliste, referencer i opgaveteksten og håndtering af citater. Derudover anbefalede de studerende featuren 'Tjekliste før aflevering' som en nyttig huskeliste. VIKO blev derimod ikke brugt som hjælp til det samlede opgaveforløb – som det ellers var bygget op til.

Undersøgelsen viste også, at Råd&Vink og Søk&Skriv ikke anvendtes i nævneværdig grad af de andre interviewede. Et antal af de studerende brugte den dog som hjælp til udformning af litteraturliste. VIKO blev anvendt i større omfang, men stadig ikke til dets egentlige formål. Derimod pegede interviewets konkrete afprøvning og medfølgende dialog mellem interviewer og informanter på en bredere anvendelse af VIKO. Selvom de studerende kendte til VIKO opdagede de i løbet af afprøvningen flere interessante informationer, som de fremover muligvis ville anvende.

UB-testen – spørgelege som motivationsfaktorer

Undersøgelsen af UB-testen foregik i maj 2011. Ti studerende og to undervisere fra to danske universiteter og det samme antal studerende og undervisere fra en professionshøjskole blev interviewet. Informanterne blev spurgt om de studerendes opgaveskrivning, informationssøgning og kendskab til digitale studietekniske læremidler som f.eks. UB-testen. Det var på forhånd givet, at størstedelen af de interviewede ikke havde set UB-testen før. I løbet af interviewet afprøvede informanterne UB-testen og fik derigennem mulighed for at vurdere værktøjets brugbarhed i forhold til studiepraksis.

Undersøgelsen viste, at flere af informanterne umiddelbart inden interviewet havde positive forventninger til værktøjets brugbarhed, men at endnu flere gennem den konkrete afprøvning udtrykte interesse for værktøjet og anså anvendelsen for lærerig. UB-testens spørgeleg viste sig at være en motivationsfaktor for mange af de studerende, der deltog i undersøgelsen – både i forhold til at gennemføre og gentage testen.

Afprøvning af UB-testen

Flere udtrykte i interviewene, at de på et tidligt tidspunkt muligvis var gået ud af testen, hvis de havde siddet alene med værktøjet. Da de samme personer senere i interviewet var godt i gang med spørgelegen og havde forstået dens form, udviste de et stort engagement for at fuldføre testen. Flere indså, at de via testen lærte om emner, som de kunne bruge i studiet.

Et par af de interviewede studerende og en af underviserne foreslog, at brugen af UB-testen kunne optimeres, hvis man hørte op med at forudsatte, at den studerende skulle sidde alene med testen. Den kunne inddrages i fag som studiemetode og biblioteksintroduktion. Forslaget gik ud på, at de studerende i en undervisningstime tog testen, og at underviserne derefter tog emnerne op på holdniveau. Man kunne f.eks. snakke om de spørgsmål, som mange havde svaret forkert på eller bare undret sig over. UB-testen blev på den måde foreslået som en del af den faglige dialog mellem bibliotekarer og studerende.

Dialog styrker anvendelsen af værktøjerne

De beskrevne undersøgelser gav indsigt i de studerendes oplevelse af digitale læremidler og gav svar på, om de fire digitale værktøjer henvendte sig til dem som studerende. Gennem interviewene undersøgte, hvilken rolle det pågældende værktøj spillede eller kunne spille i de studerendes studiepraksis. Er der således tale om læremidler, som kan blive integreret i de studerendes studiepraksis, eller er der snarere tale om webprodukter, som ikke opleves som nyttige? Der er ikke noget enkelt svar på dette spørgsmål, først og fremmest fordi de studerende har meget forskellige krav til, hvad et webprodukt skal være, hvis det skal opleves som nyttigt.

Interviewene gav os derimod indsigt i, at anvendelsen af de pågældende digitale læremidler styrkes gennem dialog mellem bibliotekarerne og de studerende. I løbet af interviewenes konkrete afprøvning og den medfølgende dialog om studievaner og brug af værktøjet fik de studerende antageligt en langt større interesse for læremidlet.

De fire undersøgte digitale læremidler adskiller sig som beskrevet i f.eks. opbygning og æstetik. På tværs af forskellene knytter sig dog en fælles problematik. De konkurrerer alle med andre webprodukter, som tilbydes de studerende. Der eksisterer mange nyttige websider for de studerende og masser af aktiviteter, de kan vælge til og fra i deres studieliv. Hvis bibliotekerne tilstræber at få de studerende til at anvende digitale værktøjer for at styrke deres informationskompetencer, så er det en god idé også at se på læremidlerne som dialogværktøjer, der inddrages i konkrete aktiviteter. Intentionen med de digitale værktøjer behøver dermed en justering fra at være kontaktflade til også at blive en del af en dialog. ●